

ปรับนโยบายให้ ‘เห็นหัว’ เด็ก และเยาวชนด้วย CYIA

(Child and Youth Impact Assessment)

วรรณ เลิศรัตน

Highlights

- นโยบายต่างๆ มักมองข้ามผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ทำให้พวกเขาต้องแบกรับผลเสียโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายน้อยกว่าผู้ใหญ่
- หลายประเทศมีการใช้ ‘การประเมินผลกระทบของนโยบายต่อเด็กและเยาวชน’ (CYIA) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบาย และปรับปรุงให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนมากขึ้น
- ไทยควรนำ CYIA มาปรับใช้ โดยกำหนดให้หน่วยงานที่เสนอร่างกฎหมายที่อาจกระทบต่อเด็กและเยาวชน ต้องจัดทำ CYIA เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินร่างกฎหมายที่มีอยู่ และปฏิรูปกลไกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ธันวาคม 2024

นโยบายแทบทุกเรื่องเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อชีวิตและความฝันของเด็กและเยาวชน หากไม่กระทบวันนี้ ก็ย่อมกระทบเมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า แต่หลายครั้งนโยบายกลับถูกออกแบบมาโดย ‘มองข้าม’ ผลกระทบเหล่านั้น มิได้คำนึงถึงผลประโยชน์หรือ ‘เห็นหัว’ เด็กและเยาวชนอย่างเป็นธรรม และเสมอภาคกับประชากรกลุ่มอื่น

ผู้ใหญ่หัวหงอกหัวดำจำนวนมากอาจรู้สึก ว่า นโยบายรัฐในปัจจุบันก็ใช้ว่าจะเห็นหัวตนสักเท่าไร แต่เชื่อเถอะว่า เด็กและเยาวชนยิ่งเผชิญปัญหานี้รุนแรงกว่า จากโครงสร้าง

กระบวนการนโยบายและสังคม ซึ่งพวกเขายังมีปากเสียงน้อยกว่า-มีอิทธิพลต่อนโยบายได้จำกัดกว่า

คิด for คิดส์ โดยความร่วมมือระหว่าง 101 PUB กับ สสส. ชวนทำความรู้จักแนวคิด ‘การประเมินผลกระทบของนโยบายต่อเด็กและเยาวชน’ (Child and Youth Impact Assessment: CYIA) ซึ่งหลายประเทศใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินและปรับปรุงนโยบายให้ ‘เห็นหัว’ เด็กและเยาวชนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสำรวจแนวทางการนำ CYIA มาใช้ประเมินข้อเสนอนโยบายในรูปแบบ ‘ร่างกฎหมาย’ ในประเทศไทย

ที่มา

European Education and Culture Executive Agency (2024)

CYIA มุ่งปรับนโยบาย ให้คำนึงถึงเด็ก-เยาวชน และ เป็นธรรมข้ามรุ่น

CYIA เป็นการวิเคราะห์และคาดการณ์ว่านโยบายหนึ่งๆ อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนอย่างไร? และควรมีมาตรการรับมือผลกระทบเหล่านั้นอย่างไร? ทำนองเดียวกับ Environmental Impact Assessment (EIA) ซึ่งใช้ประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการต่างๆ การทำ CYIA มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุง

นโยบายให้คำนึงถึงและตอบสนองผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชน ‘เสมอภาค’ กับผู้ใหญ่มากขึ้น แก้ปัญหา ‘ความไม่เป็นธรรมข้ามรุ่น’ ที่มักแฝงฝังอยู่ในนโยบาย

ความไม่เป็นธรรมดังกล่าวเกิดจากธรรมชาติของนโยบายซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อประชากรแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน ลองนึกถึงการ

ขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำ ลูกจ้างได้ประโยชน์ แต่นายจ้างและคนว่างงานอาจเสียประโยชน์จากนโยบายเดียวกัน เด็กและเยาวชนก็มักได้รับผลดี-ร้ายของนโยบายหนึ่งๆ ต่างจากผู้ใหญ่หรือประชากรกลุ่มอื่น

ปัญหาคือเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายได้น้อยกว่าผู้ใหญ่ พวกเขาถูกจำกัดสิทธิและช่องทางการมีส่วนร่วม เช่น กลุ่มอายุต่ำกว่า 18 ปีไม่มีสิทธิเลือกตั้ง อีกทั้งมีทรัพยากรทางการเมืองต่ำ (เช่น เงิน ตำแหน่งหน้าที่การงาน เครือข่ายอุปถัมภ์) จึงโน้มน้าวนักการเมืองและข้าราชการผู้ตัดสินใจนโยบายให้รับฟังความเห็นและตอบสนองความต้องการได้ยากกว่า¹

ฉะนั้น นโยบายจึงมีแนวโน้มถูกตัดสินใจโดยผู้ใหญ่และเพื่อผู้ใหญ่เป็นหลัก แล้ว ‘มองข้าม’ เด็กและเยาวชน ผลักผลเสียและต้นทุนให้พวกเขา ต้องก้มหน้าแบกรับอย่าง ‘ไม่เป็นธรรม’ ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ตาม

ตัวอย่างคลาสสิก ได้แก่ การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้ใหญ่ที่สนับสนุนและตัดสินใจนโยบายอาจมองว่าการพัฒนาข้างต้นจำเป็นต่อการเพิ่มรายได้ประชากรระยะเร่งด่วน ผลต่อสิ่งแวดล้อมไม่ใช่ข้อกังวลลำดับแรกๆ ส่วนหนึ่งเพราะผลนั้นมีได้รุนแรงจนเห็นได้ชัดในปัจจุบัน ผู้ใหญ่เหล่านั้นมิได้ให้ความสำคัญว่าเด็กและเยาวชนจะต้องแบกรับผลกระทบยาวนานกว่าในอนาคต จนอาจเป็นเหตุให้สูญเสียรายได้เสียด้วยซ้ำ – นโยบายเพิ่มรายได้ผู้ใหญ่วันนี้ โดยลดรายได้ของเด็กในวันข้างหน้า

ขอยกอีกกรณีใกล้ตัวอย่างนโยบายแจกเงินหมื่น (จะเรียกดิจิทัลวอลเล็ตกระตุ้นเศรษฐกิจก็คงไม่ได้ เพราะไม่ดิจิทัล ไม่วอลเล็ต และไม่กระตุ้นเศรษฐกิจ)² เม็ดเงินมาจากการตั้งงบประมาณขาดดุล-กู้เงินก่อนนี้สาธารณะอย่างหนัก³ กลุ่มคนที่อาจจ่ายหนี้ก่อนนี้นานกว่าใครก็หนี้ไม่พ้นเด็กและเยาวชน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เงินสักบาท แถมรัฐบาลยังมีหนี้เต็มเปดาน จนกู้เงินมาทำนโยบายอื่นเพื่อพวกเขาได้จำกัดขึ้น

ขอย้ำตรงนี้ว่า นโยบายถ่ายโอนทรัพยากรข้ามรุ่น-ข้ามกลุ่มประชากร ‘ไม่ใช่เรื่องผิด’ เพียงแต่ควรคำนึงถึงและเปิดโอกาสให้คนทุกรุ่น-ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมตัดสินใจอย่างสมดุลและเสมอภาค การถ่ายโอนยังควรมุ่งแก้ไขโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ การเมืองให้เป็นธรรมยิ่งขึ้น คล้ายกับการเก็บภาษีคนรวยถ่ายโอนมาจัดสวัสดิการสำหรับทุกคน เพื่อแก้ไขโครงสร้างเศรษฐกิจซึ่งเอื้อให้คนรวยสามารถรวยได้จากการเอาเปรียบคนส่วนใหญ่ ทว่า การผลักผลเสียของนโยบายไปให้เด็กและเยาวชนหลายกรณีดูจะเป็นการถ่ายโอนที่ไม่เป็นธรรมนัก

ด้วยเหตุนี้ หลายประเทศจึงพัฒนาไกก์ทำ CYIA กับข้อเสนอนโยบาย ร่างกฎหมาย และ/หรือข้อเสนอโครงการ เพื่อให้ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนถูกพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบนโยบายอย่างเป็นระบบ กระบวนการ CYIA ยังมักต้องอาศัยการรับฟังความเห็นของเด็กและเยาวชน จึงช่วยขยายช่องทางการมีส่วนร่วมของพวกเขา ส่งผลให้นโยบายที่ออกมามีแนวโน้มคำนึงถึงและเป็นธรรมสำหรับพวกเขายิ่งขึ้น

ออสเตรียเป็นประเทศแรก ที่กำหนดให้ร่างกฎหมาย ระดับชาติต้องทำ CYIA

กลไก CYIA ถูกบัญญัติเป็น ‘ขั้นตอนบังคับ’ ในกระบวนการจัดทำและพิจารณา ‘ร่างกฎหมาย’ ครั้งแรกในระดับท้องถิ่นที่ชุมชนภาษาเฟลมิช (Flemish Community) ของเบลเยียมเมื่อปี 1997 และถูกบังคับใช้ในระดับชาติครั้งแรกที่ออสเตรียเมื่อปี 2013 ปัจจุบันในยุโรปปรากฏกลไก CYIA ระดับชาติใน 3 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรีย ฝรั่งเศส และเยอรมนี ระดับท้องถิ่นอย่างน้อย 2 แห่ง ได้แก่ ชุมชนภาษาเฟลมิชและสกอตแลนด์ (สหราชอาณาจักร)⁴

ขณะเดียวกัน หลายประเทศที่กำลังพัฒนา กลไก CYIA เพื่อเตรียมบังคับใช้ในอนาคตอันใกล้ เช่น อิตาลี มอลตา และเนเธอร์แลนด์ บ้างก็อยู่ในช่วงอภิปรายถึงความเหมาะสมในการใช้กลไกดังกล่าว เช่น ไอร์แลนด์ ยังมีกรณีที่กฎหมายมิได้บังคับ แต่รัฐบาลมีนโยบาย ‘สนับสนุน’ ให้หน่วยงานรัฐและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ประเมิน CYIA โดย ‘สมัครใจ’ อย่างกว้างขวาง เช่น แคนาดาและนิวซีแลนด์

ขอเล่าถึงกระบวนการ CYIA ใน ‘ออสเตรีย’ เป็นกรณีศึกษา ออสเตรียกำหนดให้กระทรวงหรือหน่วยงานที่เสนอร่างกฎหมายเป็นผู้ดำเนินการหลัก ในขั้นต้น หน่วยงานต้องประเมินร่างกฎหมายว่า อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 30 ปีหรือไม่ หากพบว่าอาจกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ก็จะต้องทำ CYIA ควบคู่ไปกับการจัดทำร่างกฎหมาย – ไม่ใช่ทำหลังเขียนร่างกฎหมายเรียบร้อยแล้ว⁵

เมื่อประเมินเสร็จ หน่วยงานต้องเผยแพร่รายงานการประเมินผลกระทบ (หรือเรียกกันว่า รายงาน CYIA) พร้อมเสนอมาตรการรับมือผลกระทบเหล่านั้น แล้วเปิดรับฟังความเห็นต่อร่างกฎหมายและรายงาน CYIA จากองค์กรที่เกี่ยวข้อง สภาเยาวชน เยาวชน และสาธารณชน จากนั้นหน่วยงานก็จะพิจารณาตอบกลับความเห็นหรือปรับปรุงร่างกฎหมายและรายงาน CYIA โดยสำนักงานบริหารสมรรถนะรัฐบาล (Federal Performance Management Office, FPMO) จะกำกับดูแลคุณภาพและให้คำแนะนำตลอดกระบวนการ⁶

ท้ายที่สุด รายงาน CYIA และผลการรับฟังความเห็นจะถูกใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาและปรับปรุงร่างกฎหมายในคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา

ทั้งนี้ ออสเตรียกำหนดให้ต้องทำ CYIA โดยละเอียดกับร่างกฎหมายซึ่งน่าจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและการสนับสนุนเด็กและเยาวชนในวงกว้างอย่างมีนัยสำคัญ; ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนเป็นระยะเวลา 25 ปีขึ้นไป; และ/หรือใช้งบประมาณรวม 1 พันล้านยูโร (ประมาณ 3.6 หมื่นล้านบาท) ขึ้นไปในระยะ 10 ปี เห็นได้ว่าออสเตรียมิได้ให้ทำ CYIA กับร่างกฎหมายเรื่องเด็กและเยาวชนโดยตรงเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงร่างที่ส่งผลกระทบยาว-ใช้ทรัพยากรมาก ซึ่งอาจกระทบต่อความเป็นธรรมข้ามรุ่น⁷

ที่มา
Schneider (2022)

ดังนั้น ออสเตรียจึงทำ CYIA กับร่างกฎหมายหลากหลายประเด็นมาก ปรากฏตัวอย่างตั้งแต่รัฐธรรมนูญ เงินอุดหนุนเด็ก สวัสดิการผู้มีรายได้น้อย ประกันสังคม อนามัยเจริญพันธุ์ การศึกษา การฝึกงานและฝึกทักษะ ผู้ลี้ภัย การคุกคามทางเพศ วิธีพิจารณาความอาญา ศิลปวัฒนธรรม ไปจนถึงภาษีอากร

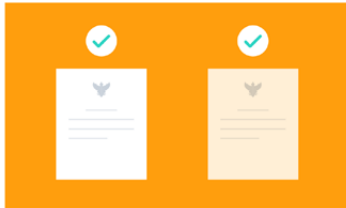
ตัวอย่างในประเด็นท้ายสุด คือ กฎหมายปฏิรูประบบภาษีครั้งใหญ่เมื่อปี 2015 (Tax

Amendment Act 2015) มีการจัดทำ CYIA ในขั้นตอนจัดทำร่างกฎหมาย ผลการประเมินพบว่าหนึ่งในแนวคิดปฏิรูปอย่างการเพิ่มอัตราภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบก้าวกระโดด จะลดแรงจูงใจในการบริโภคแอลกอฮอล์ของกลุ่มเยาวชนได้เป็นพิเศษ จึงช่วยแก้ปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องซึ่งกำลังอยู่ในสถานการณ์น่าวิตกได้ดี ต่อมารายงาน CYIA นี้ถูกใช้เป็นหนึ่งในหลักฐานสำคัญในการสนับสนุนแนวคิดปฏิรูปดังกล่าว จนผ่านเป็นกฎหมายได้ในท้ายที่สุด

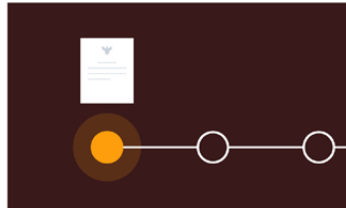

พิจารณาบังคับจัดทำ CYIA กับร่างกฎหมายซึ่งอาจกระทบเด็ก-เยาวชน เป็นส่วนหนึ่งของ Regulatory Impact Assessment (RIA) ที่ทำอยู่แล้ว

RIA ต้องปรับใหญ่ CYIA ถึงมีคุณภาพ

ประเมินทั้งร่างกฎหมาย
'ลำดับหลัก' และ 'ลำดับรอง'

ประเมินตั้งแต่เริ่มจัดทำ
ร่างกฎหมาย

ประเมินอย่างละเอียด
และเป็นวิชาการ

รับฟังความเห็นผู้มีส่วนได้เสีย
อย่างทั่วถึง-สมดุล

กำหนดมาตรฐานและมีเครื่องมือ
สำหรับประเมิน-รับฟังความเห็น

มีหน่วยงานกำกับดูแลคุณภาพ
-เสนอแนะเกี่ยวกับการประเมิน

ที่มา

Schneider (2022)

ชวนคิด: ไทยควรจัดตั้งกลไก CYIA พร้อมยกเครื่อง กระบวนการประเมิน ร่างกฎหมาย?

CYIA นับเป็นเครื่องมือพัฒนานโยบาย ให้คำนึงถึงและเป็นธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ยิ่งขึ้น น่าสนใจที่จะหยิบยกมาคิดต่อยอดว่า ควรนำมาปรับใช้ในประเทศไทยหรือไม่? โดยอาจ กำหนดให้หน่วยงานผู้เสนอร่างกฎหมาย ซึ่งอาจ

ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ต้องจัดทำ CYIA เป็นส่วนหนึ่งของกลไกประเมินร่างกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment: RIA) ที่มี อยู่แล้วในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี กลไก RIA ทุกวันนี้ยังไม่สามารถประเมินผลกระทบเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างกฎหมายที่มีคุณภาพได้ การนำ CYIA มาปรับใช้ให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องปฏิรูปกลไก RIA ด้วย โดยควรขยายขอบเขตของร่างกฎหมายที่ต้องประเมิน จากปัจจุบันที่จำกัดเฉพาะร่างกฎหมายลำดับหลัก (พ.ร.บ.) ไปสู่ร่างกฎหมายลำดับรอง (เช่น พ.ร.ฎ. กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด) ซึ่งอาจก่อผลกระทบที่มีนัยสำคัญ⁹

การประเมินยังควรดำเนินการตั้งแต่เริ่มจัดทำร่างกฎหมาย มิใช่หลังร่างเสร็จสิ้นดังเช่นทุกวันนี้ เพื่อให้สามารถนำผลประเมินไปใช้ปรับปรุงร่างได้จริง รวมถึงควรประเมินโดยละเอียดและเป็นวิชาการ เพื่อให้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่าง

มีคุณภาพ ที่สำคัญกระบวนการในปัจจุบันยังเป็นขั้นตอนภายในหน่วยงานราชการทั้งหมด เรียกได้ว่าเป็นการประเมินที่ราชการคิดเองเออเอง ควรต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม-ให้ความเห็นอย่างทั่วถึงและสมดุลงยิ่งขึ้น¹⁰

ทั้งนี้ หน่วยงานกำกับดูแลกลไก RIA (ปัจจุบันคือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา) ควรกำหนดมาตรฐานและจัดทำกล่องเครื่องมือการประเมินและการรับฟังความเห็น ให้หน่วยงานผู้เสนอร่างกฎหมายสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างสะดวกและเหมาะสมกับบริบท หน่วยงานกำกับดูแลยังควรเพิ่มบทบาทในการกำกับดูแลคุณภาพการประเมิน ตลอดจนสนับสนุนหน่วยงานผู้เสนอร่างให้ดำเนินการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

บทส่งท้าย

หลายฝ่ายอาจกังวลว่ากลไก CYIA จะเพิ่มขั้นตอนในการจัดทำร่างกฎหมายและนโยบายให้ยุ่งยากและล่าช้ายิ่งขึ้น แต่ปัจจุบัน ร่างกฎหมายลำดับหลักซึ่งเสนอโดยฝ่ายบริหารทุกฉบับก็ต้องผ่านการจัดทำ RIA อยู่แล้ว หากผนวก CYIA เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ RIA; เริ่มกระบวนการประเมินเหล่านี้ไปพร้อมกันกับการจัดทำร่างกฎหมาย; พร้อมทั้งออกแบบกระบวนการให้ตอบโจทย์และกระชับ ก็น่าจะไม่ได้ยืดระยะเวลาจัดทำร่างออกไปเท่าใดนัก

ที่มา: freepik

ที่สำคัญ แม้กระบวนการจัดทำกฎหมายที่ดีควรรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่ก็ต้องได้สมดุลกับคุณค่าอื่น ไม่ว่าจะเป็นความรอบคอบของกระบวนการ ซึ่งควรทำให้ได้กฎหมายที่คำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมชาติ ความโปร่งใส-เปิดเผย-ตรวจสอบได้ และการ

เปิดกว้างสำหรับการมีส่วนร่วมประชาชน ในแง่นี้ CYIA จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือปรับปรุงนโยบายให้มี 'เนื้อหา' คำนึงถึงและเป็นธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนยิ่งขึ้นเท่านั้น แต่ยังพัฒนา 'กระบวนการ' กำหนดนโยบาย-ตรากฎหมายให้มีคุณภาพมากขึ้นด้วย

เชิงอรรถ

1. ดูเพิ่มเติม: วรธร เลิศรัตน์, “ให้เสียงเยาวชนมี ‘ความหมาย’: เปิดกระบวนการนโยบายให้เยาวชนมีส่วนร่วม,” *101 Public Policy Think Tank*, 26 ตุลาคม 2022, <https://101pub.org/youth-participation-in-policy-process/> (เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2024); วรธร เลิศรัตน์, “ลดอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งจาก 18 เหลือ 15 ปี?: ขยายสิทธิให้เสียงเยาวชนมีความหมาย,” *101 Public Policy Think Tank*, 13 มิถุนายน 2022, <https://101pub.org/lowering-voting-age-to-15/> (เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2024).

2. ดูเพิ่มเติม: จัตร คำแสง, “ไม่ดิจิทัล ไม่วอลเล็ต ไม่เร่งด่วน ไม่พายุหมุน ไม่กระตุ้นเศรษฐกิจ,” *101 Public Policy Think Tank*, 12 ธันวาคม 2024, <https://101pub.org/not-so-digital-wallet/> (เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2024).

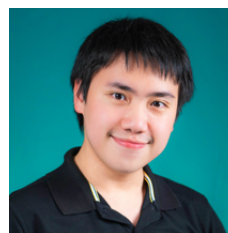
3. ดูเพิ่มเติม: วรธร เลิศรัตน์, “8 ประเด็นสำคัญจาก ‘ร่างงบปี 68’: คิดใหญ่ ใช้เงินเป็น เห็นอนาคต?,” *101 Public Policy Think Tank*, 21 มิถุนายน 2024, <https://101pub.org/2025-government-budget-draft/> (เข้าถึงเมื่อ 23 ธันวาคม 2024).

4.5. European Education and Culture Executive Agency, *Youth mainstreaming, youth impact assessment and youth checks: A comparative overview* (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024).

6,7. Andreas Schneider, “Impact Assessment for the Young Generation in Austria,” June 8, 2022, https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/2022-06-08_soc728_andreas_schneider.pdf (accessed December 23, 2024).

8. ดูเพิ่มเติม: https://www.parlament.gv.at/dokument/XXV/I/24/fname_337613.pdf

9,10. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, *โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Analysis)* (2014).

ผู้วิจัยหลัก

วรธร เลิศรัตน์

ติดต่อ

voradon.lerdrat@gmail.com

contact.101pub@gmail.com

นักวิจัยนโยบายฯ ประจำ 101 PUB ที่ชอบคิดชอบคุยเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทั้งไทย-เทศ อยากเห็นสังคมที่คนทุกคนมีความหมาย กินดี อยู่ดี ยุติธรรม และอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมเกลียว

101 PUB หรือ 101 Public Policy Think Tank - ศูนย์ความรู้นโยบายสาธารณะ
เพื่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งทำงานวิจัยด้านนโยบายสาธารณะไทยในบริบทโลกใหม่
เราทำงานวิเคราะห์ ออกแบบ ขับเคลื่อน และสื่อสารนโยบายสาธารณะ บนฐาน
วิชาการ ฐานการพัฒนา และฐานประชาธิปไตย

www.101pub.org

101PUB

@101_PUB

@101_pub

contact.101pub@gmail.com